

Hjälpreda

Planering för elever
med funktionsnedsättningar
i skolan från förskoleklass
till och med gymnasiet

Innehåll:

	Sid
Planering för elever med fysiska funktionsnedsättningar	2
Hjälpredan	3
Hjälpreda för elev med rörelsehinder i grundskolan	4
Hjälpreda för elev med rörelsehinder i gymnasieskolan	5
Hjälpreda för elev med synnedsättning i grundskolan	6
Hjälpreda för elev med synnedsättning i gymnasieskolan	7
Hjälpreda för elev med hörselnedsättning i grundskolan	8
Hjälpreda för elev med hörselnedsättning i gymnasieskolan	9
Vart vänder man sig?	10

Planering för elever med fysiska funktionsnedsättningar

Samverkan runt elev i behov av särskilt stöd
från förskoleklass till och med gymnasiet

Hjälpredan är ett verktyg för dig som rektor, i kommunal och fristående skola, i arbetet med elever med fysiska funktionsnedsättningar.

Vad måste vi tänka på när barn/ungdomar med funktionsnedsättning kommer till skolan?

- Vilka är ansvariga?
- Vad är habilitering?
- Hur får vi information om barnets funktionsnedsättning?
- Vem kan svara på vilka konsekvenser det får för hur klasserna ska sättas samman?
- Var kan vi hitta kompetensutveckling för personalen?

Hjälpredan tydliggör vilka behov av särskilda åtgärder som kan uppstå under en elevs skolgång och vilka resurser som finns att tillgå som stöd för elev och personal.

Följande stödresurser kan på ditt uppdrag samverka kring elever med fysiska funktionsnedsättningar på din skola:

- Kommunens centrala enhet, Skolstöd, arbetar på uppdrag av skola och rektor.
- Staten kan genom Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, komplettera kommunens centrala stöd.
- Landstingets resurser, barn- och ungdoms- habilitering, hörselhabilitering barn och ungdom och syncentral, kan med föräldrarnas godkännande fungera som stöd för skolans personal.

När du ska planera elevens skolgång, tag gärna kontakt med Skolstöd.

På sista sidan hittar du telefonnummer till kontaktpersoner inom Skolstöd, SPSM och landstingets verksamheter samt adress till respektive hemsida.

Hjälpredan

1. BEHOV

Kolumnen "behov" beskriver de behov som en elev med fysisk funktionsnedsättning kan tänkas ha under sin skolgång. Listan av behov kan fungera som en checklista.

2. ANSVAR

Skolans rektor är ansvarig för att skolgången ska fungera anpassad efter elevens behov. Kolumnen visar på vad ansvaret kan bestå av för vart och ett av elevens behov.

3. STÖDRESURSER

Under den här rubriken finns de resurser inom kommunen, staten och landstinget, som skolan kan vända sig till för att få råd och stöd i planeringen för en elev.

Kommunens stöd:

Kommunens centrala resurs, Skolstöd, erbjuder handledning och konsultation, t.ex:

- Specialpedagogiskt stöd till personal kring elever med fysiska funktionsnedsättningar.
- Skoldatatek för personal i grundskolan
- Bedömning av behov och lån av hjälpmedel till elever i gymnasieskolan
- Vägledningsstöd inför gymnasievalet, under gymnasietiden och inför fortsatta studier eller arbete

Statens stöd:

SPSM ger råd och stöd till skolhuvudmän i deras ansvar för en likvärdig utbildning för elever med funktionsnedsättning, främjar tillgången på läromedel för dessa samt driver specialskolor för vissa elevgrupper.

På myndighetens webbplats www.spsm.se finns:

- informationsmaterial
- läromedel
- metodmaterial
- rapporter

Stödet ges i form av:

1. Kompletterande pedagogisk rådgivning.
2. Kurser/fortbildningar/nätverk.

Landstingets stöd:

Stödet ges i överenskommelse med barnets vårdnadshavare.

- Rehabilitering och Hälsa ger råd, stöd och behandling utifrån enskilda barn och ungdomar. Stödet ges på habiliteringscenter för barn, ungdomar/vuxna, habiliteringsenheter i skola samt vid dövblindteamet.
- Hörselhabiliteringen Barn och ungdom erbjuder bl.a. medicinsk uppföljning, hörselmätning, hörsel- tal och språkstöd, utvecklingsbedömningar, upprättande av habiliteringsplaner samt behandling, råd och stöd utifrån enskilda barn och ungdomars behov.
- Hjälpmedelscentralerna informerar, anpassar, utprovar och tillhandahåller personliga hjälpmedel till elever med funktionsnedsättningar.
- Syncentralens barn- och ungdomsteam erbjuder psykosocialt stöd, råd, synbedömningar och information om synskadan och dess konsekvenser. Vi anpassar, utprovar, introducerar och tränar med eller utan hjälpmedel. Barn och ungdomar som redan har kontakt med Habiliteringscenter får på syncentralen hjälp av synpedagog och optiker. Insatser från kurator, psykolog, sjukgymnast samt specialpedagog får man på sitt Habiliteringscenter.

Hjälprea för elev med rörelsehinder i grundskolan

Behov	Ansvar	Stödresurser		
		Stockholms kommun	Staten	Stockholms läns landsting
Elevens behov	Skola	Skolstöd	Specialpedagogiska skolmyndigheten	Habilitering och Hälsa
Mottagande i skola och skolbarnsomsorg	Planering inför skolstart	Information om bemötande, förhållningssätt och pedagogiska konsekvenser. Information till klasskamrater.	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Åtgärdsprogram	Upprättande av åtgärdsprogram	Rådgivning vid upprättandet av åtgärdsprogram		Medverkan vid behov i upprättandet av åtgärdsprogram
Anpassad undervisning	Adekvat kompetensutveckling för berörd personal	Pedagogiskt stöd till personalen, t.ex. anpassning av undervisningen, metoder, strategier, bemötande, förhållningssätt	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	
Resursperson	Anställning av resursperson Utbildning, handledning och arbetsplan	Råd och stöd	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Hjälpmedel	Inköp av grundutrustning Se överenskommelse SLL-KSL (97) (Se Skolstöds hemsida: Hjälprea - Länkar)	Pedagogiskt råd och stöd Korttidslån till skolpersonal av vissa pedagogiska hjälpmedel från Skoldatateket Hjälpmedelskonsultation		Personliga hjälpmedel, utprovning och uppföljning
Fysisk miljö	Anpassning av inne- och utemiljön	Utredning		Information om behovet och förslag på anpassning
Tillgängliga läromedel	Inköp	Råd om specialanpassade läromedel	Läromedelsutställning Försäljning	
Skolskjuts	Enligt kommunens skolskjutsreglemente (Se Skolstöds hemsida: Hjälprea - Länkar)	Upplysning		
Psykosocialt stöd	Elevhälsopersonal	Handledning till personalen		Råd och stöd till eleven
Dator	Inköp	Pedagogiskt råd och stöd. Fortbildning till personal. Råd och utprovning av dator.	Möjlighet att prova på pedagogisk och kompensatorisk programvara i läromedelsutställningen.	Anpassning av datorarbetsplats och styrsätt Instruktion till elev och personal
Vardagsträning – ADL, t. ex. gåträning, sträckning, ståskal m.m.	Fungerande skoldag med stöd av åtgärdsprogram			Behandling till eleven samt instruktion till t.ex. resurspersonen
Utredning / kompletterande utredning	Initiering av utredning	Råd och stöd vid utredningsbehov		Medverkan vid vissa psykologutredningar och tolkning av resultat
Planering inför förändringar, t.ex. ny personal / ny skola	Planering inför förändringar	Råd och stöd vid avlämnande och mottagande av elev	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Vägledning inför gymnasiestudier	Planering av övergång till gymnasieskolan	Kompletterande studie- och yrkesvägledning		

Hjälprea för elev med rörelsehinder i gymnasieskolan

Behov	Ansvar	Stödresurser		
		Stockholms kommun	Staten	Stockholms läns landsting
Elevens behov	Skola	Skolstöd	Specialpedagogiska skolmyndigheten	Habilitering och Hälsa
Mottagande i skola	Planering inför skolstart	Information om bemötande, förhållningssätt och pedagogiska konsekvenser. Information till klasskamrater.	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Åtgärdsprogram	Upprättande av åtgärdsprogram	Rådgivning vid upprättandet av åtgärdsprogram		Medverkan vid behov i upprättandet av åtgärdsprogram
Anpassad undervisning	Adekvat kompetensutveckling för berörd personal	Pedagogiskt stöd till personalen, t.ex. anpassning av undervisningen, metoder, strategier, bemötande, förhållningssätt	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	
Resursperson	Anställning av resursperson Utbildning, handledning och arbetsplan	Råd och stöd	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Hjälpmedel	Inköp av grundutrustning Se överenskommelse SLL-KSL (97) (Se Skolstöds hemsida: Hjälprea - Länkar)	Bedömning av kompensatoriska hjälpmedel. Utlån. Instruktion till elev och berörd personal. Pedagogiskt råd och stöd.		Personliga hjälpmedel, utprovning och uppföljning
Fysisk miljö	Anpassning av inne- och utemiljön	Utredning		Information om behovet och förslag på anpassning
Tillgängliga läromedel	Inköp	Råd om specialanpassade läromedel	Läromedelsutställning Försäljning	
Skolskjuts	Enligt kommunens skolskjutsreglemente (Se Skolstöds hemsida: Hjälprea - Länkar)	Upplysning		
Psykosocialt stöd	Elevhälsopersonal	Handledning till personalen		Råd och stöd till eleven
Dator		Hjälpmedelsbedömning . Instruktion till elev och fortbildning till berörd personal. Pedagogiskt råd och stöd. Utlån av dator.	Möjlighet att prova på pedagogisk och kompensatorisk programvara i läromedelsutställningen.	Anpassning av datorarbetsplats och styrsätt Instruktion till elev och personal
Vardagsträning - ADL t. ex. gåträning, sträckning, stäskal m.m.	Fungerande skoldag med stöd av åtgärdsprogram			Behandling till eleven samt instruktion till t.ex. resurspersonen
Utredning / kompletterande utredning	Initiering av utredning	Råd och stöd vid utredningsbehov		Medverkan vid vissa psykolog-utredningar och tolkning av resultat
Planering inför förändringar, t.ex. ny personal / ny skola	Planering inför förändringar	Råd och stöd vid avlämnande och mottagande av elev	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Vägledning inför fortsatta studier eller arbete	Studie- och yrkesvägledning	Kompletterande studie- och yrkesvägledning		

Hjälprepa för elev med synnedsättning i grundskolan

Behov	Ansvar	Stödresurser		
		Stockholms kommun	Staten	Stockholms läns landsting
Elevens behov	Skola	Skolstöd	Specialpedagogiska skolmyndigheten	Syncentralen
Mottagande i skola och skolbarnsomsorg	Planering inför skolstart	Information om bemötande, förhållningssätt och pedagogiska konsekvenser. Information till klasskamrater.	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Åtgärdsprogram	Upprättande av åtgärdsprogram	Rådgivning vid upprättandet av åtgärdsprogram		Medverkan vid behov i upprättandet av åtgärdsprogram
Anpassad undervisning Punktskrift	Adekvat kompetensutveckling för berörd personal	Pedagogiskt stöd till personalen, t.ex. anpassning av undervisningen, metoder, strategier, bemötande, förhållningssätt	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	
Resursperson	Anställning av resursperson Utbildning, handledning och arbetsplan	Råd och stöd	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Hjälpmedel	Inköp av grundutrustning Se överenskommelse SLL-KSL (97) (Se Skolstöds hemsida: Hjälprepa - Länkar)	Pedagogiskt råd och stöd, korttidslån till skolpersonal av vissa pedagogiska hjälpmedel från Skolstatet. Hjälpmedelskonsultation.		Personliga hjälpmedel, utprovning och uppföljning
Fysisk miljö	Anpassning av inne- och utemiljön	Utredning		Information om behovet och förslag på anpassning
Tillgängliga läromedel	Inköp	Råd om specialanpassade läromedel	Läromedelsutställning Försäljning	
Skolskjuts	Enligt kommunens skolskjutsreglemente (Se Skolstöds hemsida: Hjälprepa - Länkar)	Upplysning		
Psykosocialt stöd	Elevhälsopersonal	Handledning till personalen		Råd och stöd till eleven
Dator	Inköp	Pedagogiskt råd och stöd. Fortbildning till personal. Råd och utprovning av dator.		Anpassning av dator. Instruktion till elev och personal
Vardagsträning t. ex. ADL, mobility m.m.	Fungerande skoldag med stöd av åtgärdsprogram		Kompetensutveckling	Introduktion, instruktion, uppföljning
Utredning / kompletterande utredning	Initiering av utredning	Råd och stöd vid utredningsbehov	Utredning utifrån pedagogiska frågeställningar	Synbedömning. Medverkan vid vissa psykologutredningar och tolkning av resultat
Planering inför förändringar t.ex ny personal / ny skola	Planering inför förändringar	Råd och stöd vid avlämnande och mottagande av elev	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättningen och konsekvenser därav
Vägledning inför gymnasiestudier	Planering av övergång till gymnasieskolan	Kompletterande studie- och yrkesvägledning		

Hjälprea för elev med synnedsättning i gymnasieskolan

Behov	Ansvar	Stödresurser		
		Stockholms kommun	Staten	Stockholms läns landsting
Elevens behov	Skola	Skolstöd	Specialpedagogiska skolmyndigheten	Syncentralen
Mottagande i skola	Planering inför skolstart	Information om bemötande, förhållningssätt och pedagogiska konsekvenser. Information till klasskamrater.	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Åtgärdsprogram	Upprättande av åtgärdsprogram	Rådgivning vid upprättandet av åtgärdsprogram		Medverkan vid behov i upprättandet av åtgärdsprogram
Anpassad undervisning Punktskrift	Adekvat kompetensutveckling för berörd personal	Pedagogiskt stöd till personalen, t.ex. anpassning av undervisningen, metoder, strategier, bemötande, förhållningssätt	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	
Resursperson	Anställning av resursperson Utbildning, handledning och arbetsplan	Råd och stöd	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Hjälpmedel	Inköp av grundutrustning Se överenskommelse SLL-KSL(97) (Se Skolstöds hemsida: Hjälprea - Länkar)	Bedömning av kompensatoriska hjälpmedel. Utlån. Instruktion till elev och berörd personal. Pedagogiskt råd och stöd.		Personliga hjälpmedel, utprovning och uppföljning
Fysisk miljö	Anpassning av inne- och utemiljön	Utredning		Information om behovet och förslag på anpassning
Tillgängliga läromedel	Inköp	Råd om specialanpassade läromedel	Läromedelsutställning Försäljning	
Skolskjuts	Enligt kommunens skolskjutsreglemente(Se Skolstöds hemsida: Hjälprea - Länkar)	Upplysning		
Psykosocialt stöd	Elevhälsopersonal	Handledning till personalen		Råd och stöd till eleven
Dator		Hjälpmedelsbedömning. Instruktion till elev och fortbildning till berörd personal. Råd och stöd. Utlån av dator.		Anpassning av dator. Instruktion till elev och personal
Vardagsträning t. ex. ADL, mobility m.m.	Fungerande skoldag med stöd av åtgärdsprogram		Kompetensutveckling	Introduktion, instruktion, uppföljning
Utredning / kompletterande utredning	Initiering av utredning	Råd och stöd vid utredningsbehov	Utredning utifrån pedagogiska frågeställningar	Synbedömning. Medverkan vid vissa psykologutredningar och tolkning av resultat
Planering inför förändringar t.ex ny personal / ny skola	Planering inför förändringar	Råd och stöd vid avlämnande och mottagande av elev	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättningen och konsekvenser därav
Vägledning inför fortsatta studier eller arbete	Studie- och yrkesvägledning	Kompletterande studie- och yrkesvägledning		Råd och stöd till elev/förälder

Hjälprea för elev med hörselnedsättning i grundskolan

Behov	Ansvar	Stödresurser		
		Stockholms kommun	Staten	Stockholms läns landsting
Elevers behov	Skola	Skolstöd	Specialpedagogiska skolmyndigheten	Hörselhabilitering
Mottagande i skola och skolbarnsomsorg	Planering inför skolstart	Information om bemötande, förhållningssätt och pedagogiska konsekvenser. Information till klasskamrater.	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Åtgärdsprogram	Upprättande av åtgärdsprogram	Rådgivning vid upprättandet av åtgärdsprogram		Medverkan vid behov i upprättandet av åtgärdsprogram
Anpassad undervisning	Adekvat kompetensutveckling för berörd personal. Kontakt med Skolstöds hörselpedagoger.	Pedagogiskt stöd till personalen, t.ex. anpassning av undervisningen, metoder, strategier, bemötande, förhållningssätt	Kompletterande rådgivning, kompetensutveckling och nätverk	
Hjälpmedel	Medverkan till att hjälpmedlet används	Råd och stöd till elev samt personal Korttidslån till skolpersonal av vissa pedagogiska hjälpmedel Information till klasskamrater.	Teckenspråksutbildning till föräldrar(TUFF). Kompletterande rådgivning till personalen	Utprovning av hörapparat och tekniska hjälpmedel till barn och ungdom. Installation och service av slinga i klassrum samt utbildning till personalen
Fysisk miljö	Anpassning av lokaler, t. ex. akustikbehandling, belysning	Förslag på åtgärder för en god ljudmiljö		Förslag på åtgärder för en god ljudmiljö
Tillgängliga läromedel	Inköp		Läromedelsutställning Anpassning och försäljning	
Psykosocialt stöd	Elevhälsopersonal	Handledning till personalen. Samtal med elev kring hörselskademedvetenhet och identitet		Råd, stöd och information till elev och förälder. Stöd och krissamtal. Samtal kring hörselskademedvetenhet och identitet. Träffar i grupp och enskilt.
Utredning / kompletterande utredning	Initiering av utredning	Råd och stöd vid utredningsbehov	Kompletterande utredning för elever med hörselskada och eller synskada/utvecklingsstörning	Komplettering med audiologiska undersökningar, hörsel/tal och språkbedömning
Planering inför förändringar, t.ex. ny personal /ny skola	Planering inför förändringar	Råd och stöd vid avlämnande och mottagande av elev	Kompetensutveckling, nätverk	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav. Hörselsamverkan
Vägledning inför gymnasiestudier	Planering av övergång till gymnasieskolan	Kompletterande studie- och yrkesvägledning		Råd och stöd inför gymnasiestudier
Teckenspråk				Introduktionsutbildning till föräldrar

Hjälprea för elev med hörselnedsättning i gymnasieskolan

Behov	Ansvar	Stödresurser		
		Stockholms kommun	Staten	Stockholms läns landsting
Elevers behov	Skola	Skolstöd	Specialpedagogiska skolmyndigheten	Hörselhabilitering
Mottagande i skola	Planering inför skolstart	Information om bemötande, förhållningssätt och pedagogiska konsekvenser. Information till klasskamrater.	Kompletterande rådgivning och kompetensutveckling	Information vid skolstart om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav
Åtgärdsprogram	Upprättande av åtgärdsprogram	Rådgivning vid upprättandet av åtgärdsprogram		Medverkan vid behov i upprättandet av åtgärdsprogram
Anpassad undervisning	Adekvat kompetensutveckling för berörd personal. Kontakt med Skolstöds hörselpedagoger	Pedagogiskt stöd till personalen, t.ex. anpassning av undervisningen, metoder, strategier, bemötande, förhållningssätt	Kompletterande rådgivning, kompetensutveckling och nätverk	
Hjälpmedel	Medverkan till att hjälpmedlet används	Råd och stöd till elev samt personal. Information till klasskamrater	Teckenspråksutbildning till föräldrar(TUFF). Kompletterande rådgivning till personalen	Utprovning av hörapparat och tekniska hjälpmedel till barn och ungdom. Installation och service av slinga i klassrum samt utbildning till personalen
Fysisk miljö	Anpassning av lokaler, t. ex. akustikbehandling, belysning	Förslag på åtgärder för en god ljudmiljö		Förslag på åtgärder för en god ljudmiljö
Tillgängliga läromedel	Inköp		Läromedelsutställning Anpassning och försäljning	
Psykosocialt stöd	Elevhälsopersonal	Handledning till personalen. Samtal med elev kring hörselskademedvetenhet och identitet		Råd, stöd och information till elev och förälder. Stöd och krissamtal. Samtal kring hörselskademedvetenhet och identitet. Träffar i grupp och enskilt.
Utredning / kompletterande utredning	Initiering av utredning	Råd och stöd vid utredningsbehov	Kompletterande utredning för elever med hörselskada och eller synskada/ utvecklingsstörning	Komplettering med audiologiska undersökningar
Planering inför förändringar, t.ex. ny personal / ny skola	Planering inför förändringar	Råd och stöd vid avslämnande och mottagande av elev	Kompetensutveckling, nätverk	Information om elevens funktionsnedsättning och konsekvenser därav. Hörselsamverkan
Vägledning inför fortsatta studier eller arbete	Studie- och yrkesvägledning	Kompletterande studie- och yrkesvägledning		Råd och stöd inför fortsatta studier eller arbete
Teckenspråk				Introduktionsutbildning till föräldrar

Kommunen

Skolstöd / Utbildningsförvaltningen

Enhetschef

Tel:
08-508 33 660

www.stockholm.se/skolstod

Staten

Specialpedagogiska skolmyndigheten

010 473 50 00

Läromedelsutställning:
Rålambsvägen 32B
102 26 Stockholm

www.spsm.se

Landstinget

Habilitering och Hälsa

Enhetschef, Habiliteringscenter Södermalm (0-15 år)

Tel:
08-123 35 240

Enhetschef, Habiliteringscenter Norrtull (0-15 år)

08-123 35 410

Enhetschef, Habiliteringscenter Liljeholmen (barn, ung/vux)

08-123 35 350

Enhetschef, Habiliteringscenter Järva (barn, ung/vux)

08-123 35 320

Enhetschef, Habiliteringscenter Stockholm (ung/vux >16 år)

08-123 35 200

Enhetschef, dövblindteamet

08-123 35 180

www.vardguiden.se

www.habilitering.nu

Stockholms Syncentral

Chef, Barn- och ungdomsteamet

08-123 365 11

www.stockholmssyncentral.se

Hörselhabilitering, barn och ungdom

Karolinska Universitetssjukhuset, Rosenlund

08-616 57 00

www.karolinska.se/horselhabilitering

Hjälpredan kan hämtas på www.stockholm.se/skolstod